

LA MEMÒRIA MORAL D'ANTONI MARÍ

Isidor Cònsul

Antoni Marí, **El vas de plata**. Edicions 62. Barcelona (1991)

Per anar de dret a la filigrana estructural que regeix els catorze contes de la primera mostra narrativa d'Antoni Marí, cal fixar-se amb atenció en el subtítol de la portadella que dóna el nom sencer del volum: **El vas de plata i altres obres de misericòrdia**. I diria que l'advertiment és més important que no sembla si hom pensa que bona part del recull s'adreça a una memòria personal -que també és generacional- i als records d'una educació infantil on el catecisme ben memoritzat tenia tanta importància com les matemàtiques. Per això, el fet de saber de cor les categories angèliques o les obres de misericòrdia entrava en el mateix raser que el llistat de les preposicions, les tirallongues reials o els exercicis de geometria. Les catorze obres de misericòrdia, set de corporals i set d'espirituals, donen títol a cadascuna de les narracions del recull, l'armen amb un canemàs de solidesa i li atorguen fins i tot un punt d'aire novel·lístic. Només un punt, però, perquè l'autor, caut i subtil, dilueix el "jo" de les narracions i el diversifica lleument d'uns contes a uns altres. Un altre detall important, aquest de tipus formal, és l'esforç per motllurar una expressió planera, exempta de retòrica i ajustada als objectius del conjunt. Antoni Marí, que ha demostrat conèixer prou bé els mecanismes teòrics de l'estètica, es mou amb una sorprenent agilitat i eficàcia per les senderes d'aquest nou registre estilístic de la narració moral.

Fins ara, l'obra d'Antoni Marí, havia donat dos excel·lents volums de poesia (**El preludi**, 1979 i **Un viatge d'hivern**, 1989) i un parell de llibres d'assaig, pel cap baix també memorables (**L'home de geni**, 1984 i **La voluntat expressiva**, 1988). He de confessar, d'entrada, una flaca personal pel conjunt

d'aquesta obra que he mirat d'entendre com un tot compacte, sense compartiments ni calaixos separats. Com a poeta el trobo ple d'exquisideses i el veig autor de dos poemes -més que no pas de dos llibres de poesia- fonamentalment reflexius i que limiten un camí d'anada i un altre de tornada. Segons la meua lectura, **El preludi** (1979) és l'obra d'un poeta que intueix una certa albada i mira de caminar des de l'obscuritat cap a la llum. Deu anys després, en canvi, la desolació d'**Un viatge d'hivern** s'insereix en una cruïlla de perplexitats i d'incerteses davant de la impossibilitat de trobar, en el cas que hi sigui, una realitat superior. Un camí de retorn, per tant.

D'altra banda, aquest itinerari poètic ha anat ben falcat per les reflexions que l'escriptor havia donat a **L'home de geni** (1984) i, sobretot, a **La voluntat expressiva** (1988). Amb el coixí de Paul Valery com a referent i amb l'esforç d'esbrinar les fonts de la creativitat humana, els assaigs aplegats a **La voluntat expressiva** s'esforcen a resseguir els elements recurrents que han niat en l'essència dels grans creadors tot al llarg de la història. Tant se val que pintin, componguin música o bé ordenin les paraules una al darrere de l'altra. Sense la tensió intel·lectual de pouar en aquesta impressionant voluntat expressiva -declarava en una entrevista- és impossible d'adquirir una personalitat pròpia.

EL VAS DE PLATA

A parer meu, també **El vas de plata i altres obres de misericòrdia** entra en les giragonses d'aquesta poètica desdoblada, fins ara, en forma de poema o en material de reflexió artística. A banda del gir que suposa el conreu d'un gènere nou i de l'adequació a altres models i usos lingüístics, em sembla que les arrels més profundes del discurs no han variat gaire. Diria que només s'han diversificat, que han trobat un caient més planer i amable, i que s'han convertit, més d'una vegada, en l'excusa per a divertiments fàcils i exercicis

a freq de l'acudit. El lector que s'aturi aquí, gaudirà de l'amenitat d'un recull divertit i ben acabat, però no passarà de la superfície llisa d'un mar encalmat. I la mar, com sap tothom, és un miratge traïdor que sovint enganya. Per això mateix, sota el tranquil mirall de l'aigua van i vénen algunes turbulències que menen el recull fins al moll de l'os dels discursos anteriors. Per exemple, els darrers paràgrafs de la novena narració, **Donar bon consell a qui l'ha de menester**, no s'allunyen gaire d'una concepció artística essencialista prou ben explicada a l'apartat segon, **La creació**, de **La voluntat expressiva**. I el personatge de la tercera narració **-Vestir el despullat-** que arriba a Frankfurt sol i desorientat, reconeix una música, quan entra a la casa de l'amic que l'acull, que li fa sentir amb una més gran intensitat, tot el fred, la humitat i el desfici de la meva ànima. No gaire lluny, doncs, dels versos d'**Un viatge d'hivern**. Encara algun paral·lelisme similar es podria resseguir en altres narracions com ara la sisena, **Visitar els malalts**.

Sens dubte, **El vas de plata i altres obres de misericòrdia** pertany a una literatura de raça coneguda, però assenyala, alhora, un gir i una mutació sobtats de la mateixa estirp. Hom hi troba, com a elements nous, el sentit de l'humor, els acudits i l'aparent manca de transcendència en un grapat de narracions. Una manca de transcendència, insisteixo, que és més aparent que no pas real. Les anècdotes desimboltes, els acudits i l'humor amanyaguen i dissimulen, només, un fons de profunda melangia. La nostàlgia del record, la fixació dels paradisos perduts que foren la infantesa i l'adolescència atorguen al conjunt una categoria que no s'allunya de la tradició del "bildungsroman" o narrativa de la formació. Esdevenen retalls d'un temps d'aprenentatge que foren fonamentals i que, acomboiats per la distància, es recorden amb una barreja d'ironia i de tristesa, d'humor i de melangia. Per aquesta raó, un dels temes recurrents s'arrecera en els records d'una educació familiar alhora estricta i bonhomiosa. Un model d'educació que, en termes escolars, queda ben

apamada a la primera de les narracions quan es parla de l'ideal escolar del pare: Els jesuïtes estaven molt a prop de la seva idea de l'educació i de la disciplina; emperò, el nostre havia de ser, necessàriament, un col·legi laic. Tot i que la disciplina familiar, personificada en la figura estricta del pare, té detalls de severitat com ara el "cau de les rates", les plantofades després del primer dia de vacances de Pasqua o el fet de no poder anar al cinema com la resta de la quinxalla; en el seu conjunt, el marc familiar queda dibuixat en un ambient d'ufanosa cordialitat i bonhomia. Un petit paradís de convivència entranyable on l'avi, per exemple, es deixa pintar les ungles pel net més entremeliat tot fent veure que dorm i retorna, quan cal, el bitllet de vint-i-cinc pessetes que havia desaparegut del calaix on el tenia guardat.

Una memòria moral més que no pas biogràfica. El conjunt de detalls que queden impresos com a essència important i que són, en definitiva, els que veritablement emmotllen una vida. El transcendentalisme del poeta i les indagacions reflexives del teòric d'estètica troben, en aquest volum, una concreció amable, irònica i nostàlgica. Un mirall que reflecteix i sintetitza una doble imatge -mirar endins i mirar enrere- per recuperar moments significatius d'una etapa de formació.

Isidor Cònsul